

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา โครงการบอกดิน

Policy Implementation: Case study of Bokdin Project

พินิจ บำรุง^{1*}

Phinit Bamrung^{1*}

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹D.P.A. (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding author's e-mail: phinit08@gmail.com^{1}, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-4974-9755>

Received: May 13, 2024

Revised: June 7, 2024

Accepted: July 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ กรณีศึกษา โครงการบอกดิน โดยยึดตัวแบบเชิงบูรณาการของ วรเดช จันทรร (2554) มาใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะองค์การ โดยกรมที่ดินซึ่งเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบดำเนินการและรวบรวมข้อมูลการรับแจ้งปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากกรมที่ดินมีศักยภาพด้านโครงสร้างองค์การ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ที่สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ 2) ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ซึ่งเกิดจากความชัดเจนของการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การดำเนินงาน การติดตามผลและควบคุม 3) ภาวะผู้นำและความร่วมมือ โดยได้สานพลังจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและประชาชนให้เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกัน 4) การเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีบทบาททำให้โครงการสำเร็จหรือล้มเหลว และ 5) ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นมิติที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งทำให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ โดยที่ประชาชนที่มีปัญหาที่ดินทำกินได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และภาครัฐสามารถบรรลุผลโครงการและนำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; โครงการบอกดิน; กรมที่ดิน

Abstract

This article aims to present the public policy implementation process. Bokdin project case study Using the integrative model of Woradej Chandrasorn in the analysis. which consists of 1) organizational capabilities. The Department of Lands is the main agency responsible for processing and collecting information on notifications of agricultural land problems for those who do not yet have title documents. This is because the Department of Lands has potential in terms of organizational structure, budget, personnel, materials, equipment, and locations that are consistent with project implementation. 2) Efficient planning and control. This is due to the clarity in setting goals, operations, monitoring, and

control. 3) Leadership and cooperation. By combining power from various sectors, Both the government and citizens are involved in joint operations. 4) Politics and management of the external environment, which are external factors that play a role in the success or failure of the project; and 5) the success of policy implementation It is a dimension that arises from the policy implementation process that creates products, results, and impacts. Individuals facing land-related issues receive legal title documents. And the government sector can achieve project success and use the information received to develop various government projects effectively.

Keywords: public policy; Bokdin project; department of land

บทนำ

นโยบายสาธารณะ (Public policy) เป็นแนวทางที่รัฐบาลหรือสถาบันกำหนดขึ้น อาจทำออกมาในรูปโครงการ แผนการ เพื่อเป็นหนทางชี้้นำให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับแนวทางที่ตั้งไว้เพื่อแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือประชาชนกลุ่มหนึ่ง/ในพื้นที่หนึ่ง ซึ่งอาจไม่ใช่คนทั้งประเทศก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าอยากให้นโยบายนั้นเกิดขึ้นและมีผลต่อกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง โดยนโยบายสาธารณะมักจะปรากฏตามการหาเสียงเลือกตั้ง การแถลงนโยบายของรัฐบาลที่เสมือนเป็นการแจ้งให้ประชาชนทราบว่ารัฐบาลมีแนวทางจัดการกับประเด็นต่าง ๆ อย่างไร (พินนารานินต๊ะประเสริฐ, 2566) นโยบายสาธารณะจะมีผลต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในประเทศ เนื่องจากนโยบายสาธารณะคือการแก้ปัญหาในรูปของการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับให้ประชาชนถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของภาครัฐเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม นโยบายหรือสิ่งที่รัฐทำจะกระทบแรงจูงใจในระบบเศรษฐกิจ กระบวนการจัดสรรทรัพยากรเศรษฐกิจของประเทศ และความเป็นอยู่ของประชาชน ชัดเจนว่านโยบายสาธารณะที่ดีจะทำให้ประเทศเติบโต ความเป็นอยู่ประชาชนดีขึ้น และสังคมมีเสถียรภาพ ตรงกันข้าม ถ้าแย่หรือทำได้ไม่ดี ประเทศ ประชาชน และสังคมก็จะเสียโอกาส (บัณฑิต นิจถาวร, 2566) ดังนั้น นโยบายสาธารณะเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องเอาความเป็นธรรมมาก่อนหรือกำกับเสมอ เพื่อให้เห็นเงื่อนไขในเชิงโครงสร้างและระบบมากขึ้น ให้ความสำคัญกับกระบวนการ มีสังคมเป็นศูนย์กลางมองเห็นความเชื่อมโยง และเน้นสร้างการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้มากกว่าการค้นหา best practice (ปิยะพงษ์ บุขบงก์, 2566 อ้างถึงใน วศิน ปั่นทอง และคณะ, 2566)

สำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public policy process) ซึ่งเปรียบเสมือนการเชื่อมระหว่าง เจตนารมณ์ของรัฐบาลผู้กำหนดนโยบายกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ถือว่ามีความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบายโดยเฉพาะรัฐบาลผู้กำหนดนโยบายให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนจนสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเชื่อถือและความนิยมจากประชาชน ส่งผลให้รัฐบาลดังกล่าวมีโอกาสในการดำรงอำนาจในการบริหารประเทศได้อย่างยาวนานขึ้น (David Easton, 1953 อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิ, 2562, น. 245) การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้นโยบายได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบายอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ ในที่สุด ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้มอบและรับนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเรื่ององค์ประกอบของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับนโยบายจะต้องเข้าใจและสามารถแปลความหมายของนโยบายได้อย่างถูกต้อง (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และ

ชุดิมา ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 น. 25) จะเห็นได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะที่สามารถเชื่อมเจตนารมณ์ระหว่างรัฐบาลกับความต้องการของประชาชนในสังคม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อความเชื่อถือจากประชาชนและโอกาสในการดำรงอำนาจของรัฐบาล เป้าหมายที่สำคัญของกระบวนการดังกล่าวคือ รัฐบาลจะต้องสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และทัศนคติที่ดีให้กับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและประชาชน โดยมีเงื่อนไข คือ ผู้มอบและรับนโยบายต้องมีความชัดเจนเรื่ององค์ประกอบของนโยบาย และผู้รับนโยบายต้องเข้าใจและแปลความหมายของนโยบายได้อย่างถูกต้อง

ในประเทศไทย ทรัพยากรดินนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และเป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากดินเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ที่ผ่านมาการเข้าถึงและการจัดการการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่ดินมีความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในการกระจายการถือครองที่ดิน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ทั้งพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ซึ่งยังไม่ได้ถูกกระจายหรือจัดสรรให้แก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม อันมีสาเหตุหลักมาจากความไม่เสมอภาคในสิทธิและอำนาจการจัดการทรัพยากรนำไปสู่ความขัดแย้งก่อให้เกิดข้อพิพาทในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยในหลายกรณีนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา (จักรพงษ์ ชื่นดวง, 2565 น. 102) ในอดีตนับแต่ ปี พ.ศ. 2444 - ปัจจุบัน กรมที่ดินได้ออกโฉนดที่ดินให้แก่ประชาชนกว่า 34 ล้านแปลง และจากข้อเรียกร้องของประชาชน พบว่า ประชาชนยังมีความต้องการให้กรมที่ดินออกโฉนดที่ดินกว่า 1 ล้านแปลง ซึ่งปัญหาที่ไม่สามารถกำหนดพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากกรมที่ดินรับข้อร้องเรียนจากประชาชนด้วยวิธีสอบถามหรืออ้างอิงสถานที่สำคัญในพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งเป็นบริเวณกว้างจึงไม่สามารถกำหนดตำแหน่งที่ดินเบื้องต้นได้ตามความต้องการของประชาชน และกรณีที่ตรวจสอบได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่ของรัฐก็ไม่สามารถออกโฉนดที่ดินให้ได้และยังไม่มีแนวทางการบูรณาการร่วมกันหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการนี้ กรมที่ดินจึงได้ดำเนินโครงการบอกดิน เพื่อรับแจ้งข้อมูลที่ดินทำกินที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ และทำการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินให้แก่ประชาชน ตามนโยบายคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และนโยบายของรัฐบาล การสนับสนุนการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ความช่วยเหลือกรณีเกิดภัยพิบัติ การอำนวยความสะดวกและการดำเนินงานของสำนักงานที่ดินท้องที่ และการจัดทำ Big Data ข้อมูลตำแหน่งที่ยังไม่มีในระบบของกรมที่ดิน เช่น ส.ค.1 ใบจอง น.ส.3 น.ส.3ก. ที่ดินไม่มีหลักฐาน เป็นต้น โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล “BOKDIN” Project on Survey of Land Information to Accommodate Governments ซึ่งเป็นโครงการที่นำนวัตกรรมเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยการนำระบบ Line Official Account มาประยุกต์ใช้ในการรับแจ้งข้อมูลด้านที่ดินจากภาคประชาชน รวมทั้งภาคส่วนต่าง ๆ โดยนำข้อมูลที่ได้รับแจ้งไปตรวจสอบและประมวลผลด้วยโปรแกรมสาธารณะ ด้านภูมิสารสนเทศบนระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล และข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ราษฎรสามารถครอบครองและทำกินในที่ดินได้ตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด (ข่าวสดออนไลน์, 2564) นโยบายรัฐบาลดังกล่าวส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศหลายท่านได้นำเสนอตัวแบบที่ต่างกันไป แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบเชิงบูรณาการของวรเดช จันทรศร (2554, น. 144) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาตัวแบบมาจาก 5 ตัวแบบ คือ ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล ตัวแบบทางด้านการจัดการ ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร ตัวแบบทางด้านการบริหารของระบบราชการ และตัวแบบทางการเมือง โดยตัวแปรอิสระของตัวแบบเชิงบูรณาการ คือ 1) สมรรถนะขององค์กร 2) ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม 3) ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และ 4) การเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก และตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 มิติที่สำคัญ คือ 1) ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น 2) ผลกระทบ

ของนโยบาย และ 3) ผลของนโยบายที่ส่งผลต่อประโยชน์ของประเทศโดยรวม ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการต่าง ๆ ของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติว่ามีลักษณะเช่นไร และเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ตัวแบบเชิงทฤษฎีให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงขอยกตัวอย่างตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของวรเดช จันทรศร มาใช้ในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษา โครงการบอกดิน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้ตัวแบบนโยบายสาธารณะกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าวได้อย่างแท้จริง

ความหมายของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการดำเนินงานของรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะ (Pressman & Widavsky, 1979, p.13) เป็นการตัดสินใจนโยบายในรูปแบบของกฎหมาย คำสั่งฝ่ายบริหาร หรือคำพิพากษาของศาลนำไปปฏิบัติ ด้วยการระบุปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดโครงสร้างในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Paul Sabatier, 1980) กระบวนการเหล่านี้ล้วนเป็นความพยายามที่จะตัดสินใจความสามารถขององค์การในการรวบรวมคนและทรัพยากรในหน่วยงานหนึ่งและกระตุ้นบุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์การให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (William, 1971, p. 144) ทั้งนี้ การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นการปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Processes) เพื่อที่จะศึกษาบทเรียนพัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ (วรเดช จันทรศร, 2530, อ้างถึงใน จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 น. 19-20) อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแปลงวัตถุประสงค์ของนโยบายออกมาในรูปแบบกฎหมาย คำสั่งของรัฐบาล คำสั่งคณะรัฐมนตรี ฯลฯ สำหรับใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติหรือการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะออกมาในรูปแบบแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม และประกอบด้วยการจัดหาทรัพยากร การบริหารจัดการ การออกแบบองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของนโยบาย

ความสำคัญของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้นโยบายบรรลุเป้าหมาย สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนได้เสีย และเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของรัฐบาล ความสำคัญของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ มีดังนี้ (Dunn, 1994)

1. **สามารถช่วยให้นโยบายบรรลุเป้าหมาย** การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของนโยบาย หากไม่มีการนำนโยบายไปปฏิบัติก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้
2. **เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีคุณค่า** กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดของการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาครัฐ
3. **การสร้าง ความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย** การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชน ชุมชน สังคม ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. **รัฐบาลได้รับความนิยมนจากประชาชนและสร้างความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน** การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยรักษาความน่าเชื่อถือของรัฐบาล ซึ่งประชาชนจะเชื่อมั่นในการดำเนินงานของรัฐบาลและสนับสนุน

นโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดขึ้น

สรุปได้ว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติหากประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ย่อมเกิดความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ไม่เกิดความสูญเปล่าในการลงทุน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของประเทศ คือ ความก้าวหน้า หรือการพัฒนาประเทศ

ตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งฝ่ายการเมือง (Politics) ระบบราชการ (Bureaucracy) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Bureaucrats) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย (People affected by policy) การนำเอานโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องศึกษาตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้ตรงกับบริบทสภาพแวดล้อมและนโยบายสาธารณะเรื่องนั้น ๆ อย่างไรก็ดี ตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ทฤษฎีการนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง (Top-down Theories of Implementation) มุ่งเน้นไปที่บทบาทของผู้กำหนดนโยบายเป็นหลักในการผลักดันให้นโยบายให้เกิดขึ้นจริง แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ การติดตาม การควบคุม และการใช้อำนาจของผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งมีสมมติฐาน คือ การนโยบายไปปฏิบัติเริ่มต้นมาจากการตัดสินใจของรัฐบาลกลางโดยมีจุดเน้นที่กระบวนการทางการเมืองโดยมักไม่สนใจผลกระทบของผู้ปฏิบัติ ซึ่งลักษณะของนโยบายเป็นแบบปัจจัยนำเข้า (Inputs) และการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผลผลิต (Outputs) และเน้นบทบาทใช้อำนาจของผู้ใช้เป็นหลัก Van Meter & Van Horn (1976, pp. 445-488) ศึกษาเรื่อง The Policy Implementation Process A Conceptual Framework และได้พัฒนากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจากตัวแบบวิเคราะห์ระบบการเมืองของอีสตัน (Easton) โดยได้ประยุกต์ผลการศึกษาทฤษฎีองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และตั้งชื่อตัวแบบว่า “A Model of the Policy Implementation Process” ซึ่งประกอบด้วย 1) มาตรฐานของนโยบายและวัตถุประสงค์ (Policy Standards and Objectives) 2) ทรัพยากรของนโยบาย (Policy Resources) 3) การสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรมเสริมแรง (Inter-Organizational Communication and Enforcement Activities) 4) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (The Characteristics of Implementing Agencies) 5) เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Economic, Social and Political Conditions) และ 6) ความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงาน (The Disposition of Implementers)

Sabatier and Mazmanian (1980) ศึกษาเรื่อง The Implementation of Public Policy เสนอว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไม่ได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้กำหนดนโยบายเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการดำเนินงานระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ กระบวนการนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ เช่น ความคิด ค่านิยม แรงจูงใจ ทรัพยากร และบริบททางสังคมการเมือง ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา นโยบาย และผลกระทบในภาพรวมของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสนับสนุนให้นโยบายประสบความสำเร็จ ซึ่งประเภทของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง (Top-down Implementation) 2) การนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยการเจรจาต่อรอง Bargaining Implementation) และ 3) การนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสมผสาน (Mixed Implementation)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง เป็นแนวทางที่เน้นบทบาทของผู้กำหนดนโยบายเหมาะสำหรับการใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการความชัดเจน รวดเร็ว และควบคุมได้ง่าย

2. ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Theories of Implementation) มุ่งเน้นไปที่บทบาท

ของผู้ปฏิบัติเป็นหลักในการผลักดันให้นโยบายเกิดขึ้นจริง แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม ความรู้ และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีสมมติฐาน คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย การเชื่อมโยงเชิงสาเหตุและผลอาจไม่เป็นจริงเสมอไป สนใจศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในระดับของการให้บริการ การศึกษาจะเริ่มจากการระบุเครือข่ายของตัวแสดง และการใช้ดุลพินิจของผู้ปฏิบัติ Lipsky (1980) ได้พัฒนาทฤษฎีกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) เพื่ออธิบายบทบาทของข้าราชการและปัจจัยต่าง ๆ ว่าส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างไร ซึ่งองค์ประกอบหลักของโมเดลดังกล่าว คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน อำนาจในการตัดสินใจของข้าราชการ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย และบริบทสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญกับข้าราชการที่มีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะซึ่งเป็นฟันเฟืองในการปฏิบัติตามนโยบาย

Elmore (1978, p. 185) นำเสนอตัวแบบการวิเคราะห์หน่วยงานในระดับล่างและข้าราชการระดับพื้นฐาน (Backward Mapping or Bottom-up Perspective Model) มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในมุมมองของผู้ปฏิบัติ และข้าราชการระดับปฏิบัติการ องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบนี้ คือ การกำหนดเป้าหมายของนโยบายเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจ โดยเน้นให้ความสำคัญกับหน่วยงานและข้าราชการในระดับพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน เป็นแนวทางที่เน้นบทบาทของผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นข้าราชการในระดับปฏิบัติการเป็นหลัก และเหมาะสำหรับการใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม และความรู้จากผู้ปฏิบัติ

3. ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสม (Hybrid Theories of Implementation) เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์จุดแข็งของทฤษฎีแบบบนลงล่าง (Top-down) และแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up) เพื่อปิดจุดอ่อนของทฤษฎีทั้งสองแบบ โดยมีหลักการสำคัญ คือ ผสมผสานบทบาทของผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ เน้นการสื่อสาร การประสานงาน ความร่วมมือ การปรับเปลี่ยนตามบริบท และมุ่งเน้นผลลัพธ์ของนโยบาย Edwards (1980) นำเสนอตัวแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย (Interactions between Factor Models) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างมิติความสัมพันธ์ คือ การสื่อสาร ทรัพยากร จุดยืนและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และโครงสร้างระบบราชการ Edwards เชื่อว่าการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ

Cheema & Rondinelli (1983) ได้พัฒนาตัวแบบการกระจายอำนาจ (A Model of Decentralization Program Implementation Process) มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการนำนโยบายการกระจายอำนาจไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการศึกษาสมรรถนะขององค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบ ได้แก่ เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม โครงสร้างระบบราชการ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ทรัพยากรองค์การสำหรับนำแผนงานไปปฏิบัติ คุณลักษณะและสมรรถนะของหน่วยงานปฏิบัติ จุดเด่นของตัวแบบนี้ คือ สามารถประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนงานโดยเน้นปัจจัยต่าง ๆ เป็นสำคัญ เช่น บริบททางสังคมการเมือง และความสามารถขององค์กรท้องถิ่น และชี้ให้เห็นว่าการกระจายอำนาจจะต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น

วรเดช จันทรศร (2554) นำเสนอตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrative Model) เป็นการผสมผสานตัวแปรที่สำคัญจากตัวแปรอื่น ได้แก่ ตัวแปรทางด้านการจัดการ ตัวแปรทางด้านการพัฒนาองค์การ และตัวแปรทางการเมือง ซึ่งได้กำหนดตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย สมรรถนะองค์การ ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมือง และการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยวัดได้จาก

มุมมอง 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น มิติที่ 2 การวัดผลกระทบของนโยบาย และมิติที่ 3 การวัดผลของนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวม

สรุปได้ว่า การนำเอาทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติไปประยุกต์ใช้จะต้องคำนึงถึงบริบทของตัวนโยบายเป็นสำคัญ ซึ่งการออกแบบและบริหารจัดการเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้นโยบายสาธารณะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนก็มีความสำคัญที่จะทำให้นโยบายสาธารณะเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2554, น. 34-39 อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิ, 2562 น. 249-251) จำแนกขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro implementation) กระบวนการแปลงนโยบายจากระดับชาติให้เป็นแผนงาน โครงการ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป เป้าหมายหลักคือเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและบูรณาการในการดำเนินงาน ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายของนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1.1 การแปลงนโยบายให้เป็นแผนงานและโครงการ เป็นการแปลงนโยบายให้เป็นรูปธรรมในลักษณะของแผนงานหรือโครงการ และกำหนดผู้รับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวง กรม หรือหน่วยงานส่วนกลาง ให้มีบทบาทหน้าที่ในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานในระดับล่างที่อยู่ในสังกัดของตน

1.2 การยอมรับนโยบายของหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่หน่วยงานเหล่านี้เข้าใจ สนับสนุน และนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro implementation) เป็นกระบวนการที่หน่วยงานระดับล่างหรือผู้ปฏิบัติงานจริง นำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดเป็นผลลัพธ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้โดยตรง ได้แก่

2.1 การระดมพลัง (Mobilization) เป็นการพิจารณารับนโยบายและแสวงหาการสนับสนุนจากสมาชิกในหน่วยงานหรือนอกหน่วยงานในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ โดยผู้บริหารระดับล่างมีบทบาทในการประสานงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติ การติดตามผล และการประเมินผล

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ (Deliverer implementation) เกี่ยวข้องกับข้าราชการผู้รับผิดชอบโดยตรงซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or Continuation) ความสำเร็จและผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นกระบวนการที่ทำให้กลไกของนโยบาย โครงการ หรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เกิดความยั่งยืน สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การนำนโยบายไปปฏิบัติทั้ง 2 ระดับนี้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนโยบายและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา โครงการบอकिन

โครงการบอकिन เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นตามแนวนโยบายรัฐบาล “BOKDIN” Project on Survey of Land Information to Accommodate Governments เป็นการสำรวจข้อมูลที่ดินโดยรับแจ้งข้อมูลและตำแหน่งที่ดินทุกประเภทที่ยังไม่มี

โฉมที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ครอบครองที่ดินกับภาครัฐโดยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) และแอปพลิเคชันมาใช้ในการรับแจ้งข้อมูลด้านที่ดินสำหรับกรมที่ดินนำไปเป็นข้อมูลที่ดินเบื้องต้นเพื่อการออกโฉมที่ดิน จะเห็นว่าโครงการบอกดินถูกกำหนดขึ้นจากนโยบายระดับชาติจากประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม โดยการกระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติโดยภาครัฐสามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและข้อขัดแย้งระหว่างพื้นที่ป่าทับซ้อนกับที่ดินของประชาชน รวมถึงการปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อประกอบอาชีพสำหรับประชาชนให้ผู้ที่มิได้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเป็นธรรม อีกทั้งการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการสร้างควมยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นการรักษาพื้นที่สีเขียวและการอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ในคราวการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับนโยบายหลักด้านที่ 7 การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก โดยอาศัยการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินสร้างชุมชนที่น่าอยู่มุ่งเน้นการจัดการที่อยู่อาศัยการพัฒนาทักษะอาชีพและการพัฒนาพื้นที่เมืองแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสังคมที่เอื้ออาทรมีความสะดวกสบายปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชนและมีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน และนโยบายหลักด้านที่ 10 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสีเขียวเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน การปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดินโดยจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ยากไร้และเกษตรกรตามหลักการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ การกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ผู้ยากไร้ในพื้นที่ที่ไม่ได้รกร้างและมีมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มีใช้เกษตรกรรมและผู้ยากจนจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการที่ดินจัดทำหลักฐานการถือครองที่ดินของรัฐทุกประเภทจัดทำแผนที่แสดงแนวเขตที่ดินของรัฐให้ชัดเจนและเร่งแก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่าที่ไม่ชัดเจนเพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, 2562) และเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ.2566-2580) ตามที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเสนอ ซึ่งเป็นการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ต่อมา ได้กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งเกิดขึ้น ตามคณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2557 เป็นต้นไป (จักรพงษ์ ชื่นดวง, 2566 น.103-107) ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ดินของประเทศ มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยมาตรฐานระวางแผนที่และแผนที่รูปแปลงที่ดินในท้องที่ พ.ศ. 2550 และการกำหนดให้กรมที่ดินเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม โครงการบอกดินมุ่งเน้นไปที่การกระจายสิทธิในการถือครองที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างป่าและที่ดินของประชาชนด้วยการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อเสริมสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนที่มีรายได้น้อย โครงการดังกล่าวมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างการเติบโตที่ยั่งยืนบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนวิธีบริหารจัดการภาครัฐจึงมีความสำคัญมากเพื่อให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้เข้ามารับผิดชอบในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและ

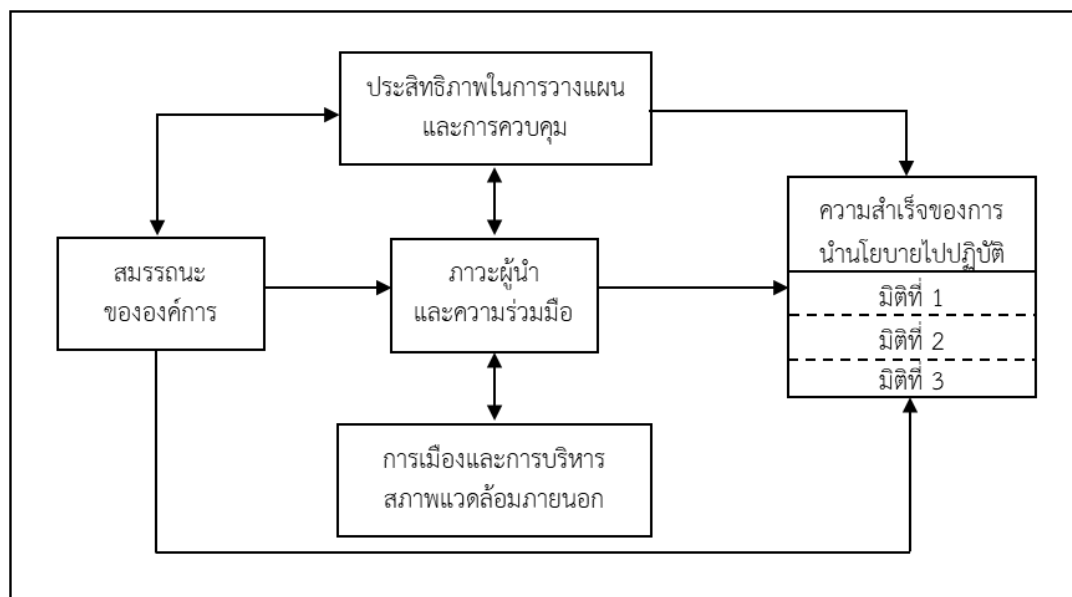
ทรัพยากรดินของประเทศอย่างเหมาะสม ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานระวางแผนที่และแผนที่แปลงที่ดินในที่ของรัฐเพื่อเพิ่มความชัดเจนและเร่งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีปัญหาเชิงทับซ้อน และมีการจัดการที่ดินให้มีความเสถียรภาพในปัจจุบันและในอนาคต ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายสาธารณะ จากการดำเนินงานตามโครงการบอกดิน สรุปได้ดังนี้ (ข่าวสดออนไลน์, 2564)

ระยะแรก โครงการบอกดิน (ปี พ.ศ. 2563) เปิดการรับแจ้งข้อมูลผ่านทางระบบ Line Official Account ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 ถึง 31 กรกฎาคม 2563 มีผู้แจ้งข้อมูลผ่านทางระบบทั้งสิ้น จำนวน 11,899 ราย ตรวจสอบตำแหน่งที่ดินตามที่ใช้บริการบอกดินแจ้งตำแหน่งไว้แล้วปรากฏว่า อยู่นอกเขตที่ดินของรัฐซึ่งอาจออกโฉนดที่ดินได้ จำนวน 6,625 ราย และอยู่ในเขตที่ดินของรัฐ จำนวน 5,274 ราย

ระยะที่ 2 โครงการบอกดิน 2 (ปี พ.ศ. 2564) ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการรับแจ้งจากเดิมซึ่งใช้วิธีสื่อสารกับผู้ใช้บริการผ่านช่องทาง Line Official Account เป็นการรับแจ้งข้อมูลผ่าน Application ที่เป็นระบบอัตโนมัติ และนำข้อมูลไปบริหารจัดการด้วยโปรแกรม Database และโปรแกรมภูมิสารสนเทศ โดยได้ออกแบบบัตรบอกดิน เพื่อใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์การใช้บริการบอกดิน 2 ซึ่งเปิดรับแจ้งข้อมูลตำแหน่งที่ดินระหว่างวันที่ 5 มีนาคม 2564 ถึง 30 มิถุนายน 2564 มีผู้แจ้งข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 447,306 ราย ได้ตรวจสอบตำแหน่งที่ดินตามที่ใช้บริการบอกดินแจ้งตำแหน่งไว้ปรากฏว่า อยู่นอกเขตที่ดินของรัฐซึ่งอาจออกโฉนดที่ดินได้ จำนวน 249,985 ราย และอยู่ในเขตที่ดินของรัฐ จำนวน 197,321 ราย ขณะนี้อยู่ระหว่างการประมวลผลข้อมูลทั้งหมด โดยผู้ใช้บริการบอกดิน 2 สามารถตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตำแหน่งที่ดินที่แจ้งไว้ผ่านทาง Application SmartLands (<https://bokdin2.dol.go.th>) โดยใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลักเป็นรหัสผ่านในการรับข้อมูลตั้งแต่วันที่ 25 สิงหาคม 2564 เป็นต้นไป

ระยะที่ 3 โครงการบอกดิน 3 (ปี พ.ศ. 2565) เปิดให้ประชาชนแจ้งข้อมูลและตำแหน่งที่ตั้งที่ดินของตนเองด้วยสมาร์ตโฟนที่เชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต โดยสามารถแจ้งข้อมูลได้ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 30 มิถุนายน 2565 ผ่าน 3 ช่องทาง ได้แก่ สแกนเข้าระบบบน “บัตรบอกดิน” ได้ที่สำนักงานที่ดินทั้ง 461 แห่งทั่วประเทศ เว็บไซต์ <https://bokdin3.dol.go.th> และ Application “SMARTLANDS” (กรมประชาสัมพันธ์, 2565) มีผู้แจ้งข้อมูลทั้งสิ้น 69,130 ราย อย่างไรก็ตาม การรับแจ้งข้อมูลยังคงมีปัญหา เช่น บางพื้นที่ไม่มีโทรศัพท์ทำให้ประชาชนในบางพื้นที่ไม่สามารถส่งข้อมูลผ่านทางโทรศัพท์ได้

สำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติของโครงการบอกดิน ผู้เขียนประยุกต์ใช้ตัวแบบเชิงบูรณาการของ วรเดช จันทรร (2554, น.144) มาใช้ในการวิเคราะห์ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบเชิงบูรณาการ

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2554, น.144)

สำหรับตัวแปรในตัวแบบเชิงบูรณาการของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของ วรเดช จันทรศร (2554) สามารถนำมาอธิบายและวิเคราะห์การนำโครงการบอกดินไปปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สมรรถนะขององค์กร เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้นโยบายสาธารณะประสบความสำเร็จ หากองค์กรนั้น มีสมรรถนะองค์กรที่แข็งแกร่ง 5 ประการ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ สำหรับโครงการบอกดินซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล ภายใต้ชื่อโครงการว่า “BOKDIN” Project on Survey of Land Information to Accommodate Governments ที่ต้องการแก้ไขปัญหาการกำหนดเขตที่ดินและการออกโฉนดที่ดินแก่ประชาชนให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยรัฐบาลกำหนดให้กรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าการกำหนดหน่วยงานหลักหรือเจ้าภาพในการดำเนินโครงการบอกดินของภาครัฐถือว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากกรมที่ดินเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในที่ดินของบุคคลและการจัดการที่ดินของรัฐให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “เป็นองค์กรชั้นนำในการคุ้มครองสิทธิที่ดิน การจัดการข้อมูล ระบบแผนที่ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างมีธรรมาภิบาล” ดังนั้น กรมที่ดินจึงมีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะดำเนินโครงการบอกดินตามแนวทางของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โครงการบอกดินยังได้นำเอาเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยการนำระบบ Line Official Account และแอปพลิเคชันมาประยุกต์ใช้ในการรับแจ้งข้อมูลด้านที่ดินจากภาคประชาชน และการเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ สำหรับนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดระบบราชการ 4.0 ภายใต้การพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ในประเด็นการเปิดกว้างและเชื่อมโยงถึงกัน (Open & Connected Government) โดยที่ภาครัฐมีการจัดโครงสร้างการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการทำงานในลักษณะเครือข่าย ด้วยการนำนวัตกรรมและการปรับตัวเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล

2. ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ซึ่งเงื่อนไขสำคัญของตัวแปรนี้ คือ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย การกำหนดภารกิจ การมอบหมายงาน การกำหนดมาตรฐานในการทำงาน การติดตามผล และการควบคุม การประเมินผลนโยบาย และความเป็นธรรมของนโยบาย จะเห็นว่า ก่อนการดำเนินโครงการบอกดิน

ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ เพื่อแก้ปัญหาที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน โดยเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนที่ได้ทำกินบนที่ดินผืนดังกล่าวแต่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ การดำเนินงานของโครงการได้มอบหมายให้สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และสำนักงานที่ดินส่วนแยก เข้ามาดำเนินการให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ การรับแจ้งข้อมูลที่ดิน รวมทั้งการเดินสำรวจเพื่อออกโฉนดที่ดิน จะเห็นได้ว่า การวางแผนโครงการที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้โครงการประสบความสำเร็จและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ผลการดำเนินโครงการบอกดินระยะที่ 1-3 พบว่า มีผู้รับแจ้งข้อมูลจำนวน 628,335 ราย ซึ่งตัวเลขดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดว่าประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการโดยแจ้งสภาพของปัญหาเกี่ยวกับที่ดินของตนเองให้แก่กรมที่ดินทราบ

3. ภาวะผู้นำและความร่วมมือ กรมที่ดินและกรมการปกครองได้ประสานความร่วมมือโดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน การดำเนินการดังกล่าวกรมที่ดินเล็งเห็นว่า กรมการปกครองเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการในระดับพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง มีเครือข่ายการทำงานในพื้นที่แบบบูรณาการโดยมีนายอำเภอเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่สำคัญแก่ประชาชน นอกจากนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดบทบาทหน้าที่ของนายอำเภอ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และฝ่ายปกครอง ในด้านการประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อและรับบริการกับภาครัฐ รวมถึงรับฟังปัญหาสารทุกข์สุกดิบของประชาชน ดังนั้น กรมที่ดินจึงต้องร่วมมือกับกรมการปกครองในการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งขอบเขตหน้าที่ในการดำเนินโครงการร่วมกัน ดังนี้

3.1 กรมการปกครองมีขอบเขตหน้าที่ คือ โครงการบอกดินเป็นวาระระดับอำเภอในการแก้ไขปัญหาที่ดิน ที่ทำการปกครองอำเภอมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชน นายอำเภอมีหน้าที่ประชุมเพื่อชี้แจงแผนงานให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ปลัดอำเภอมีหน้าที่ประสานงานระดับตำบล โดยชุดปฏิบัติการประจำตำบลนำเรื่องแจ้งที่ประชุมในระดับตำบลเพื่อสร้างการรับรู้ในระดับตำบล หมู่บ้าน และชุมชน นอกจากนี้ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก อส. และเจ้าหน้าที่ของอำเภอสนับสนุนการทำงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในการบันทึกข้อมูลและตำแหน่งที่ดินที่ได้รับแจ้งจากประชาชนลงในระบบ

3.2 กรมที่ดินมีขอบเขตหน้าที่ คือ จัดทำและควบคุม Application ในการรับแจ้งข้อมูลจากประชาชน โดยสำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา สำนักงานที่ดินส่วนแยก มีหน้าที่ให้ความรู้แก่ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง เจ้าหน้าที่ของอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แผนงานโครงการ และการประสานงานจากนั้นนำตำแหน่งที่ดินที่ได้รับแจ้งจากประชาชนในระบบมาเป็นข้อมูลสำหรับทำแผนงาน/โครงการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินและรังวัดแปลงโฉนดที่ดินต่อไป

จะเห็นว่า การดำเนินโครงการบอกดินองค์การภาครัฐเกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์กร เนื่องจากองค์การภาครัฐย่อมมีบทบาทหน้าที่และภารกิจแตกต่างกันไป เพื่อให้ภาครัฐสามารถส่งมอบบริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีการสานพลังร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (Collaboration) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางความสำเร็จของการเป็นระบบราชการ 4.0

4. การเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ก่อนที่รัฐบาลจะเริ่มจัดทำนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน รัฐบาลในขณะนั้นได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนและได้นำมาบรรจุเป็นนโยบายของคณะรัฐมนตรีโดยมุ่งแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกิน การปรับปรุงระบบที่ดินทำกินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดิน และการแก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่าที่ไม่ชัดเจนเพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่

รัฐ ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมแห่งเกษตรกรรม นอกจากนี้ ที่ดินทำกินถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในประเทศ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (จักรพงศ์ ชื่นดวง, 2565 น.102) สภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้โครงการบอกดินสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

5. ความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ มีดังนี้

5.1 มิติทางด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น จากการดำเนินโครงการบอกดินระยะที่ 1-3 พบว่าได้รับความสนใจจากประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนเกี่ยวกับที่ดินทำกินโดยได้แจ้งข้อมูลผ่านระบบ ซึ่งผลผลิตคือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนได้แจ้งข้อมูลให้กรมที่ดินเพื่อออกโฉนดที่ดิน ดังนี้

ระยะที่ 1 (ปี พ.ศ. 2563) กรมที่ดินเปิดการรับแจ้งข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2563 พบผู้รับแจ้งจำนวน 11,899 ราย ซึ่งตำแหน่งที่ดินนอกเขตที่ดินของรัฐซึ่งสามารถออกโฉนดให้ได้จำนวน 6,625 ราย

ระยะที่ 2 (ปี พ.ศ. 2564) กรมที่ดินเปิดการรับแจ้งข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ <https://bokdin2.dol.go.th> แอปพลิเคชันไลน์ แอปพลิเคชัน “SMARTLANDS” และการสแกนผ่านระบบบน “บัตรบอกดิน” ได้ที่สำนักงานที่ดินทั้ง 461 แห่งทั่วประเทศ ในระหว่างวันที่ 5 มีนาคม 2564 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2564 พบผู้รับแจ้งจำนวน 447,306 ราย ซึ่งตำแหน่งที่ดินนอกเขตที่ดินของรัฐซึ่งสามารถออกโฉนดให้ได้จำนวน 249,985 ราย

ระยะที่ 3 (ปี พ.ศ. 2565) กรมที่ดินเปิดการรับแจ้งข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ <https://bokdin2.dol.go.th> แอปพลิเคชัน “SMARTLANDS” และการสแกนผ่านระบบบน “บัตรบอกดิน” ได้ที่สำนักงานที่ดิน ในระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2565 พบผู้รับแจ้งจำนวน 169,130 ราย

นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนแจ้งข้อมูลที่ดินทำกิน คือ ในอนาคตประชาชนมีความอยู่ดีมีสุขจากการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรบนที่ดินที่มีความถูกต้องตามกฎหมายโดยไม่ต้องกังวลว่าที่ดินดังกล่าวจะถูกยึดรื้อถอนสิทธิ์

5.2 มิติทางด้านผลกระทบของนโยบาย ประกอบด้วย 1) ผลกระทบด้านบวก คือ ประชาชนมีโฉนดที่ดินถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดินให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ส่วนกรมที่ดินสามารถมีข้อมูลการถือครองที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในเขตที่ดินของรัฐและนอกเขตที่ดินของรัฐ และ 2) ผลกระทบด้านลบ คือ ประชาชนที่ถือครองที่ดินในเขตที่ดินของรัฐอาจจะต้องคืนพื้นที่ให้แก่รัฐหากพบว่าเป็นพื้นที่หวงห้ามหรือเขตอุทยาน ส่วนกรมที่ดินอาจต้องเผชิญปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่ถือครองที่ดินในเขตพื้นที่ของรัฐจากการขับไล่

5.3 มิติทางด้านผลของนโยบายที่ส่งผลต่อประโยชน์ของประเทศโดยรวม โครงการบอกดินมีจุดประสงค์เพื่อรับแจ้งข้อมูลที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์จากประชาชน ทำให้กรมที่ดินมีข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ว่างเปล่าในเขตพื้นที่ของรัฐและนอกเขตพื้นที่ของรัฐซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปบริหารจัดการเกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐตามแนวทางของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) หากพบว่าที่ดินทำกินของประชาชนอยู่นอกเขตที่ดินของรัฐก็จะนำข้อมูลไปบริหารเพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาที่ดินต่อไป นอกจากนี้ยังทำให้กรมที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำ Big Data ข้อมูลตำแหน่งที่ดินที่ยังไม่มีในระบบของกรมที่ดิน ทั้งนี้ เพื่อยกระดับระบบการจัดการข้อมูลและการให้บริการของกรมที่ดินให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทสรุป

โครงการบอกดิน เป็นนโยบายสาธารณะที่รัฐบาลพึงเลือกกระทำเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินแก่ประชาชนที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยเน้นกระจายสิทธิในการถือครองที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม กรมที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชน กล่าวคือ โครงการดังกล่าวมีการประสานความร่วมมือกับกรมการปกครองซึ่งมีบทบาทและเครือข่ายการทำงานในพื้นที่แบบบูรณาการโดยที่ฝ่ายต่าง ๆ สามารถสร้างการรับรู้วัตถุประสงค์เป้าหมาย และวิธีดำเนินโครงการให้แก่ประชาชนทราบ อาทิเช่น นายอำเภอมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์และชี้แจงแผนงานให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอมีหน้าที่ประสานงานในระดับตำบลเพื่อสร้างการรับรู้ในระดับตำบล หมู่บ้าน และชุมชน รวมทั้งข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง สมาชิก อส. และเจ้าหน้าที่ของอำเภอร่วมสนับสนุนการทำงานในระดับจุลภาคซึ่งเป็นการสานพลังร่วมกันจนทำให้ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่ดินทำกินสามารถแจ้งข้อมูลของปัญหาให้แก่กรมที่ดินทราบผ่านโครงการบอกดิน ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และสำนักงานที่ดินส่วนแยกของแต่ละเขตพื้นที่นำไปบริหารจัดการเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่ดินให้แก่ประชาชนตามแนวทางของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ กรณีศึกษา โครงการบอกดิน ทำให้เห็นว่านโยบายสาธารณะที่รัฐพึงกระทำขึ้นล้วนเกิดจากปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ได้รับผลกระทบและความเดือดร้อน และเมื่อนโยบายดังกล่าวได้รับการพิจารณาและมีมติเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก็จะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบแผนงานหรือโครงการโดยผ่านกระบวนการดำเนินงานโดยนำเอาเทคโนโลยี แอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งการสานพลังความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณาการ จนกระทั่งสามารถสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ให้แก่ประชาชนและภาครัฐโดยที่สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน และภาครัฐมุ่งสู่การเป็นภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างแท้จริง

ผู้เขียนเห็นว่า โครงการบอกดินเป็นนโยบายภาครัฐที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยมุ่งเน้นไปที่การกระจายสิทธิในการถือครองที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โครงการดังกล่าวเกิดการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในการประชาสัมพันธ์โครงการและชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดผ่านช่องทางต่าง ๆ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ได้แก่ แอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์ให้ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลปัญหาที่ดินได้สะดวก และรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ประชาชนบางกลุ่มอาจไม่เข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถแจ้งข้อมูลที่ดินของตนเองได้โดยสะดวก อีกทั้ง การดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ยังใช้ระยะเวลานานเนื่องจากมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ซับซ้อน โดยรวมแล้ว โครงการบอกดินเป็นนโยบายที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนแต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การลดความซับซ้อนของกระบวนการโดยปรับปรุงขั้นตอนการแจ้งข้อมูลและขอเอกสารสิทธิ์ให้เข้าถึงประชาชนได้โดยง่าย การพัฒนาระบบงานและกระบวนการให้รวดเร็วขึ้น และการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการแก่ประชาชนให้สามารถเข้าถึงโครงการหากภาครัฐมีการพัฒนาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. (2565). *เดินทางโครงการบอกดิน 3 ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการที่ดินของตนเอง ผ่านโทรศัพท์มือถือ*.

สืบค้น 2567, 4 มีนาคม. เข้าถึงได้ จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/74390/1000>.

- ข่าวสดออนไลน์. (2564). *กรมที่ดิน ดำเนินการโครงการ “บอกดิน” (ระยะที่ 2)*. สืบค้นเมื่อ 2567, 4 มีนาคม จาก https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news_6568491.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา 25 กรกฎาคม 2562. (เอกสารอัดสำเนา).
- จักรพงษ์ ชื่นดวง. (2565). การบริหารจัดการที่ดินตามนโยบายรัฐบาลด้วยโครงการบอกดิน. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), น. 101-113.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และ ชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. วารสารวิจัยธรรมศึกษา. 3(1), น. 19-26.
- บัณฑิต นิจถาวร. (2566). *นโยบายสาธารณะที่ให้ประโยชน์ประชาชนสูงสุด*. สืบค้น 2567, 4 มีนาคม. จาก <https://www.thaipost.net/economy-news/434756/>.
- พินนารา อินตะประเสริฐ. *SDG Updates | ทำไมนโยบายสาธารณะไทย (ยัง) ไปไม่ถึงความยั่งยืน?*. สืบค้น 2567, 4 มีนาคม จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/09/07/sdg-updates-reasons-why-thais-public-policy-has-not-yet-sustainable/>.
- วศิน ปั่นทอง และคณะ. (2566). *นโยบายสาธารณะเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนอย่างเป็นธรรม*. เชียงใหม่: ภัทรเพรส.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). กระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ. *วารสารแสงอีสาน*. 16(1), น. 243-260
- Anderson, J. E. (1975). *Public policy-making*. New York: Pagen.
- Bullock, C. S., Anderson, J. E., & Brady, D. W. (1983). *Public policy analysis: An introduction*. Wadsworth Publishing Company.
- Cheema, G. Shabbir and Dennis A. Rondinelli. (1983). *Decentralization and Development: Policy Implementation in Developing Countries*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Dunn, W. N. (1994). *Public policy analysis: An introduction*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Easton, David. (1953). *The Political System an Inquiry in to the State of Political Science*. New York: Alfred A. Knorf.
- Elmore, R. F. (1978). *Breaking the mold of public policy analysis: An experimental approach*. *American Political Science Review*, 72(4), pp.178-192.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the innocent*. Russell Sage Foundation.
- Paul Sabatier, D. M. (1980). *The Implementation of Public: A Framework of Analysis*. University of California.
- Pressman, Jeffrey L. & Wildavsky, Aaron. (1979). *Implementation* (2nd ed.). Berkeley, California: University of California Press.
- Thomas, R. Dye. (1981). *Understanding public policy* (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice – Hall.
- Van Horn, Carl E., And Donald S. Van Meter. (1976). *The Implementation of Intergovernmental Policy*. Public Policy Making in a Federal System. California: Sage Publications, Inc.
- Williams, Walter. (1971). *Social Policy Research and Analysis: The Experience in The Federal Social Agencies*. New York: American Elsevier Publishing Co.